

ŠAN SA

IGRAČICA GOA

Preveo sa francuskog:
Vladimir D. Janković

■ Laguna ■

Naslov originala:

SHAN SA

La joueuse de go

Izdavač:

Bernard Grasset, Paris

Copyright (izuzev za Narodnu Republiku Kinu) © *Éditions
Grasset & Fasquelle, 2001.*

*Mojim roditeljima
Mom bratu i Vendi
Mojim bakama i dekama
koji behu duša nove Mandžurije*

1

Trg hiljadu vetrova, igrači prekriveni injem liče na sneške beliče. Bela para izbija iz noseva i usta. Ledene iglice koje su se nahvatale po obodima njihovih kapa streme ka zemlji. Nebo je sedefasto, zagasitocrveno sunce tone, tone. Gde li se nalazi sunčev grob?

Kada je ovo mesto preobraženo u okupljalište ljubitelja goa? Ne znam. Igraće table urezane u granitne ploče, posle hiljada i hiljada odigranih partija, postale su lica, misli, molitve.

Dok u mufu stežem bronzanu grejalicu za stopala, lupkam nogom o tlo da odledim krv u žilama. Protivnik mi je neki stranac, pristigao pravo sa stanice. Kako se boj rasplamsava, blaga toplota prodire u mene. Dnevna svetlost jenjava, i ne zna se više koji je čiji pešak. Najednom, neko pali šibicu. Sveća se pojavljuje u levoj ruci moga protivnika. Ostali igrači su otišli. Znam da će se majka razboleti što joj je kćer tako odocnila. Noć se spustila s nebesa, vetar je počeo da duva. Da zaštiti plamen, čovek ga zakriljuje dlanom u rukavici. Iz džepa vadim flašicu s belim alkoholom koji mi prži grlo. Podnosim je neznancu pod nos. Gleda je s nevericom. Lice mu je zaraslo u bradu, i nemoguće mu je odrediti godine. Dugačka brazgotina mu počinje negde navrh obrve i prelazi preko desnog oka, koje drži zatvoreno. On pravi grimasu i ispije flašicu naskap.

Meseca nema večeras, vetar ječi kao novorođenče. Tamo gore, neki bog sučeljava se s nekom boginjom, namah pomerajući zvezde.

Onaj broji, pa prebrojava pešake. Izgubio je, za celih osamnaest poena, i uzdiše dodajući mi sveću. Ustaje i prikazuje se u svojoj džinovskoj veličini, kupi prtljag i odlazi ne osvrćući se.

Pakujem pešake u drvene posudice. Škripe mi pod prstima. Sama sam sa svojim vojnicima, zadovoljenog ponosa. Danas slavim stotu pobeđu.

2

Niskoga rasta, majka mi seže do grudi. Duga tuga za preminulim supružnikom sasušila joj je telo. Kad joj kažem koliko mi je stalo do Mandžurije, ona pobledi.

„Majko, molim vas, vreme je da vaš sin ispuni svoju vojničku sudbinu.“

Bez ijedne reči, ona se povlači u svoju sobu. Cele večeri njena se senka odražava na pregradi od bele hartije. Moli se.

Prvi sneg pao je toga jutra na Tokio. Na kolenima, dlanova položenih na asuru, padam ničice pred žrtvenik predaka. Dok ustajem, pogled mi zastaje na portretu mnogopoštovanog oca. Čovek mi se osmehuje. Samo se njegovo prisustvo oseća u ovoj prostoriji. Eh, kad bih makar deo njega mogao sa sobom da ponese u Kinu!

U dnevnoj sobi čeka me porodica. Sede na petama u svečanoj tišini. Prvo pozdravljam majku, kao kad sam bio dečacić i polazio u školu. Kleknem i govorim joj: okasama¹, idem ja. A ona mi uzvraća dubokim naklonom.

Povlačim klizajuća vrata i izlazim u dvorište. Majka, mlađi brat i sestra bez reči idu za mnom.

Okrećem se i saginjem do zemlje. Majka plače. Tamna tkalina kimona šušti dok se i ona klanja. Dajem se u trk. Ona gubi staloženost i baca se za mnom, u sneg.

¹ Ovako se Japanci s najdubljim poštovanjem obraćaju majci. (Prim. aut.)

Zastajem. Staje i ona. Pribojavajući se da joj se ne bacim u zagrljaj, ona uzmiče jedan korak.

„Mandžurija je bratska zemlja“, viče ona. „Teroristi, nažalost, nastoje da ugroze prijateljstvo dvojice naših careva. Tvoj je zadatak da bdiš nad mirom koji je teško očuvati. Između smrti i kukavičluka, bez oklevanja izaberi smrt!“

Ukrcavamo se uz bučne fanfare. Porodice vojnika guraju se na keju, zasipaju nas ukrasnim trakama, cvećem i povicima podrške, slanim od suza.

Obala se udaljava, a s njom i huka luke. Obzor se širi, uranjamo u beskraj.

Iskrcavamo se u Koreji, u Pusanu. Potrpani u voz, kotrljamo se prema severu. Trećeg dana, u suton, kompozicija staje. Radosno skačemo na zemlju, da razmrdamo noge i mokrimo. Olakšavam se zviždućuci. Ptice mi kruže iznad glave, po nebu. Odjednom čujem prigušen krik. Neki ljudi beže u šumu. Na desetak koraka od mene, Tadajuki, novajlija iz vojne škole, leži na zemlji. Krv mu šiklja iz vrata, ne staje. Oči su mu otvorene. Docnije, u vozu, neprestano mi je pred očima njegovo lice, izobličeno grimasom čuđenja.

Je li umreti isto tako lako kao začuditi se?

Voz usred noći prispeva u neku mandžursku stanicu. Zemlja zastrta injem svetluca pod našim fenjerima. U daljini zavijaju psi.

3

Rođak Lu me naučio da igram go. Imala sam četiri godine, on dvaput toliko.

Dugi časovi meditacije pred tablom bili su pravo mučenje, ali žudnja za pobedom držala me je u mestu.

Deset godina docnije, Lu je smatran izvanrednim igračem. U Novoj prestonici², po gou se u toj meri proćuo da ga je na dvoru primio i car nezavisne Mandžurije³. Nikada mi nije zahvalio što sam ga uputila ka slavi. Ja sam mu senka, tajna, najbolji protivnik.

Lu je, sa svojih dvadeset leta, već starac. Beli pramenovi padaju mu po ćelu. Kreće se sitnim koracima, prekrštenih ruku, pogrbljen. Na bradi su mu izbile prve malje, lići to na bradicu u stogodišnjaka.

Ima nedelja dana kako sam primila od njega pismo:

„Dolazim da te vidim, mala moja rođako. Odlučio sam da s tobom porazgovaram o našoj budućnosti...”

² Hsin Jing, prestonica nezavisne Mandžurije, danas Čang Čun. (Prim. aut.)

³ Pu Ji, poslednji car. Po nastanku kineske demokratske republike, godine 1912, on je abdicirao. Godine 1932, uz japansku podršku, pobegao je u Tian Jing, gde je boravio pod stalnim nadzorom. Japanci su ga, kako bi ozakonili okupaciju severne Kine počev od 18. septembra 1931. godine, postavili na mandžurski presto, a u martu 1932. proglasili nezavisnost Mandžurije. (Prim. aut.)

Ostatak pisma je jedna nečitka ispovest. Tajnoviti rođak umakao je pero u izvetrelo mastilo. Ideogrami⁴ pisani kurzivom izvijaju se između filigrana⁵ poput belih ždralova što poleću iz magle. Od tog njegovog beskrajnog, nerazlučivog pisma ispisanog na dugačkom listu pirinčane hartije, dođe mi da iskočim iz kože.

⁴ Znak u slikovnom pismu. (Prim. prev.)

⁵ Vodeni znak. (Prim. prev.)

4

Obuku prekida sneg koji neprestano pada. Okruženi ledom, studeni i vetrom, dane provodimo u sobama igrajući karte.

Rekao bi čovek da se ovde, na severu Mandžurije, Kinezi nikada i ne kupaju, te da se od zime štite mažući tela ribljom mašću. U kasarni, pošto smo se bili pobunili, jednu baraku prepravili su u kupatilo, ispred koje vojnici i oficiri sad stoje u redu.

U unutrašnjosti kolibe, gde se od isparenja ništa ne vidi, voda se sliva niz zidove. Otopljen sneg kipi u ogromnom loncu na peći. Ljudi zahvataju sledovanja iz naprslog vedra.

Skidam se i brišem maramicom umočenom u mutnu vodu. Nedaleko od mene, stvara se krug. Dok jedni drugima trljaju leđa, oficiri komentarišu novosti. Približavam im se i prepoznajem čoveka koji upravo drži slovo: to je kapetan Mori, jedan od veterana koji su se borili za nezavisnu Mandžuriju.

Jutrošnje vesti⁶ kažu da je komandant Džang Sjuelijang uzeo Čang Kaj Šeka za taoca u gradu Hsijanu, gde je njegova vojska u izbeglištvu⁷ pronašla utočište pre šest godina. U

⁶ Dana 12. decembra 1936. godine, Džang Sjuelijang uzeo je Čang Kaj Šeka za taoca. Osloboodio ga je 25. decembra i poslao u Nanking, u sedište Kuonmintanga, kineske demokratske narodne partije. Po izlasku iz aviona, Čang Kaj Šek je pocepao potpisani sporazum i zatočio Džanga, koji će iza rešetaka provesti nekih pola veka. (Prim. aut.)

⁷ Osamnaestog septembra 1931. japanska armija porazila je jedinice Džanga Sjuelijanga i preuzela upravu nad Mandžurijom. (Prim. aut.)

zamenu za slobodu, on od generalisimusa tražio da Kuonmintang pronađe zajednički jezik sa komunističkom partijom za rad ponovnog preuzimanja vlasti nad Mandžurijom.

„Džang Sjuelijang je bludni sin i ženskaroš“, ruga se kape-tan Mori. „Dan posle 18. septembra 1931, kad je naša armija bila opkolila grad Šen Jang, gde se nalazio njegov generalštab, razvratnik je pobjegao a da nije ni pokušao da pruži otpor. Što se tiče Čang Kaj Šeka, to je jedan profesionalni lažov. Nikada taj neće održati obećanje. Izljubiće se i izgrliti s komunistima, tek da bi lakše mogao da ih zadavi.“

„Nema te kineske armije koja će nama odoleti“, dobacuje oficir kog posilni energično trlja po leđima. „Građanski rat je upropastio Kinu. Jednoga dana anektiraćemo čitavu njenu teritoriju, kao što smo učinili s Korejom⁸. Videćete, naša će armija putovati železničkom prugom što povezuje sever sa jugom Kine. Za tri dana zauzećemo Peking, šest dana docnije paradiraćemo ulicama Nankinga, a osam dana kasnije preno-ćićemo u Hongkongu, gde će se pred nama otvoriti vrata jugo-istočne Azije.“

Ove priče potvrđuju glasine koje već kolaju Japanom, a raznose ih pešadini. Uprkos želji naše vlade da ćutke pređe preko svega, osvajački pohod na Kinu svakim je danom sve neizbežniji.

Večeras pak tonem u san, opušten i srećan što sam čist.

Šuškanje tkanine trže me iz sna. Ležim u svojoj sobi, a u susednoj prostoriji sedi otac, ogrnut pamučnom tamnoplavom jukatom⁹. Majka hoda. Donji deo njenog sivo-ljubičastog ki-mona se čas otvara, čas zatvara; ispod njega nosi donji kimo-

⁸ Od 1905. do 1910. godine, Japan je uspeo da protera rusku i kinesku vojsku iz Koreje, da bi potom kolonizovao poluostrvo namećući me-snom življu japanski jezik i politiku kulturne asimilacije. (Prim. aut.)

⁹ Vrsta letnje odeće. (Prim. prev.)

no, svetloružičast. Lice joj je mladoliko. Oko njenih očiju boje badema nema nijedne bore. Prolećni miris širi se oko nje. To je onaj parfem koji je tata naručio iz Pariza!

Najednom, prisećam se da majka bočicu s tim parfemom nije ni pipnula od očeve smrti.

San mi čili, ostaju samo bol i čežnja.

5

Rođak Lu se povija u ramenima. Oponaša držanje čoveka kome je svega dosta. Proganja me njegov zabrinjavajuće dubok pogled, to ispijeno lice. Pitam ga, netremice ga gledajući:

„Šta ti je, rođače Lu?“

On ćuti.

Zovem ga da igramo go. On je ubledeo, vrpolti se na stolici. Pešaci odaju nestalnost njegovog raspoloženja. Teritorija koju zauzima na tabli ili je previše skučena ili prevelika. Troši svoj dar na čudne, nedelotvorne figure. Slutim da je pročitao još onih drevnih tekstova o gou kojima ga snabdeva komšija starinar, krivotvoritelj prve vrste. Pitam se, štaviše, da neće moj rođak uz sve te rukopise kojima se pripisuje božansko poreklo, pune taoističkih misterija i tragičnih dogodovština, završiti kao jedan od onih igrača koje je prošle godine obuzelo ludilo.

„Rođače moj“, kažem mu ja primetivši kako, umesto da razmišlja o položaju svojih pešaka, sanjari zagledan u moju kiku, „čudan si postao. Zašto?“

Lu se naglo zarumeni kao da sam proniknula u neku njegovu tajnu. Kašljuca i poprima izgled ishlapelog starca. Meni već ponestaje strpljenja, i rugam mu se:

„Šta si to otkrio u tim svojim knjigama, rođače moj? Bessmrtnost možda? Sve više ličiš na one drhtave alhemičare što čuvaju tajnu purpurnog cinobera.“

Ne sluša me. Okreće glavu i pogled mu zastaje na poslednjem pismu koje sam ostavila da se vuče po stolu.

Otkad je došao, dečak je čekao da mu odgovorim na njegova nečitka pitanja. A ja sam bila rešena da ne progovorim ni jednu jedinu reč.

Vraća se u prestonicu, narogušen i potišten. Posmatrajući voz kako nestaje u snežnoj mećavi, osećam neobično olakšanje.